

Session 2020-21

आदर्श प्रश्न - पत्र

कक्षा - आठवीं

विषय - संस्कृत (नियमित)

समय : 3 घंटे

पूर्णांक : 85

परीक्षार्थी यथा संभव अपने शब्दों में ही उत्तर दें।

प्रत्येक प्रश्न के अंक उसके सामने दिए गए हैं।

विशेष निर्देश :

1. प्रश्नानाम् उत्तराणि स्पष्ट भाषायां लिखत।
  2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
  3. प्रश्नाङ्काः पुरतः लिखिताः सन्ति।
1. अधोलिखित गद्यांशयोः कस्यचिद् एकस्य गद्यांशस्य हिन्दी भाषायां अनुवादं विधीयताम्। 5×1=5
- (क) एतास्मिन् अन्तरे गुहायाः स्वामी दधिपुच्छः नाम शृगालः समागच्छत्। स च यावत् पश्यति तावत् सिंहं पद पद्धतिः गुहायां प्रविष्टा दृश्येत; न च बहिरागता। शृगालः अचिन्तयत् - “अहो विनष्टोऽस्मि। नूनम् अस्मिन् बिले सिंहः अस्तीति तर्कयामि। तत् किम् करवाणि?” एवं विचिन्त्य दूरस्थः एवं कर्तुमारब्धः “भो बिल ! भो बिल ! किं न स्मरसिं, यन्मया त्वया सह समयः कृतोऽस्ति यत् यदाहं बाह्यतः प्रत्यागामिष्यामि तदा त्वं माम् आकारयिष्यामि?”
- (ख) प्रेमली अवदत् - अधुना चुल्यां काष्ठानि प्रज्वालयेत्। प्रेमलः काष्ठानि प्रज्वालयेत् अपृच्छत् - अग्रे किं करवाणि ? प्रेमली अकथयत् - यावत् चुल्ली सम्यक् न ज्वलति, तावत् फूत्कुरु ? प्रेमलेन चुल्ली सम्यक् प्रज्वालिता। अथ च अपृच्छत् - अधुना

किम् करवाणि ? प्रेमली अवदत् - घटात् हण्ड्यां जलं पूरय । ततः
हण्डीं चुल्याम् उपरि स्थापय ।

2. अद्योलिखितेषु श्लोकेषु द्वयोः श्लोकयोः हिन्दी भाषायां अनुवादं क्रियन्ताम् ।

4+4=8

(क) साहित्यसङ्गति कलाविहीनः साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः ।

तृणं न खादन्नपि जीवमानः तद्भागधेयं परमं पशूनाम् ॥

(ख) तनुः कूपो महालम्बस्तले तस्यास्ति पानीयम् ।

कृषन्त्या मे घटं रज्ज्वा करे

(ग) अप्यास्ते महास्फोटः ॥

(घ) वृक्षाग्रवासी न च पक्षिराजः, त्रिनेत्रधारी न च शूलपाणिः ।

त्वग्बन्धधारी न च सिद्धयोगी जलं च विभ्रन्न घटो न मेघः ॥

3. अद्योलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा निर्दिष्टः प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृत भाषायां दीयताम् ।

आसीत् कश्चित् चञ्चलो नाम व्याधः पक्षिमृगादीनां ग्रहणेन सः स्वीयां जीविकां निर्वाहयति स्म । एकदा सः वने जालं विस्तीर्य गृहम् आगतवान् । अन्यस्मिन् दिवसे प्रातः काले यदा चञ्चलः बन्तं गतवान् तदा सः दृष्टवान् यत् तेन विस्तारिते जाले दौर्भाग्याद् एकः व्याघ्रः बद्धः आसीत् ।

प्रश्नाः

(क) व्याघस्य नाम किम् आसीत् ? 5×1=5

(ख) चञ्चलः व्याघ्रं कुत्र दृष्टवान्?

(ग) वने विस्तारिते जाले कः बद्धः आसीत्?

(घ) “कश्चित्” शब्द का अर्थ लिखो ।

(ङ) एकदा सः वने जालं विस्तीर्य कुत्र आगतवान्?

4. पाठ्यपुस्तकं आधारीकृत्य कस्याश्चित् एकस्याः कथायाः सारं हिन्दी भाषायां लिखत- 5
- (क) बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता।
 (ख) प्रेमलस्य प्रेमल्याश्च कथा।
5. अद्योलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् चतुः प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत- 4×1=4
- (क) खरनखरः कुत्र प्रतिवसतिस्म?
 (ख) कूपः कीदृशः अस्ति?
 (ग) के सम्माननीयाः ?
 (घ) चञ्चलेन वने किं कृतम्?
 (ङ) प्रेमलः कथं श्रान्तः आसीत् ?
 (च) व्यसनिनः किं नश्यति?
6. रेखाङ्कितानि पदानि आघृत्य पञ्च प्रश्न निर्माणं कुरुत
- (क) लुब्धस्य यशः नश्यति।
 (ख) गजधरः सुन्दरः शब्दः अस्ति।
 (ग) तेषां स्वामिनः असमर्थाः सन्ति।
 (घ) तडागाः संसारसागराः कश्यन्ते।
 (ङ) मधुमाक्षिका माधुयमेव जनयति।
 (च) गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति।
 (छ) महतां प्रकृतिः सुरस्थिरा भवति।
7. मञ्जूषातः पदानि चित्वा पञ्च रिक्त स्थानानि पूरयत- 5×1=5
- भज, सदा, एव, विना, तथा, जिज्ञासा, परितः
- (क) सूर्यः पूर्वदिशायां.....उदेति।
 (ख) .....गोविन्दम्।

- (ग) मम मनसि एका.....वर्तते ।
 (घ) सत्यम्.....जयते ।
 (ङ) विद्यां ..... जीवनं वृथा ।
 (च) सः यथा चिन्तयति.....आचरति ।
 (घ) ग्रामं ..... वृक्षाः सन्ति ।
8. संस्कृत पाठ्यपुस्तकम् आधारीकृत्य एकं श्लोकं अर्थसहितं लिखत, यः
 अस्मिन् प्रश्ने पत्रे न भवेत्। 4
9. अद्योलिखितेषु केषाञ्चित् चतुर्शब्दानां शब्दरूपाणि यथा निर्दिष्ट विभक्तीनां
 त्रिषु वचनेषु लिखतः 4×1=4
(क) अस्मद्	-	प्रथमा	-	विभक्तिः
(ख) लता	-	तृतीया	-	विभक्तिः
(ग) राम	-	द्वितीया	-	विभक्तिः
(घ) नदी	-	सप्तमी	-	विभक्तिः
(ङ) किम् (पुल्लिङ्ग)	-	षष्ठी	-	विभक्तिः
(च) देव	-	प्रथमा	-	विभक्तिः
10. अद्योलिखितेषु धातुषु केषाञ्चित् चतुर्शब्दानां धातुरूपाणि यथानिर्दिष्ट -
 लकार पुरुषयोः त्रिषु वचनेषु लिखतः 4×1=4
(क) पट्	-	लट् लकार	-	प्रथम पुरुष
(ख) पा	-	लृट् लकार	-	प्रथम पुरुष
(ग) भू-भव्	-	लोट् लकार	-	मध्यम पुरुष
(घ) खाद्	-	लङ् लकार	-	उत्तम पुरुष
(ङ) गम् - गच्छ	-	लट् लकार	-	मध्यम पुरुष
(च) चल्	-	लृट् लकार	-	उत्तम पुरुष

11. अद्योलिखितेषु षष्ठपदेषु यथापेक्षितं सन्धि। विच्छेदं कुरुत। $6 \times 1/2 = 3$

- (क) विद्या + आलयः = ... ।
(ख) तथा + एव = ... ।
(ग) मृग + आदीनाम् = ... ।
(घ) सहसा + एव = ... ।
(ङ) समानमपि = ... ।
(च) प्रथमोपग्रहस्य = ...+..... ।
(छ) परोपकारः = ...+..... ।
(ज) ग्रन्थोऽयम् = ...+..... ।

12. निम्नलिखितेषु कांश्चित् चतुस्संख्यात्मक अङ्कान् संस्कृत शब्देषु लिखत-
16, 30, 51, 55, 60, 65, 70, 100 $4 \times 1 = 4$

13. अद्योलिखितेषु षष्ठपदेषु प्रकृति - प्रत्यय विभागं संयोजनं कुरुत।

$6 \times 1/2 = 3$

	पदानि	=	प्रकृतिः	+	प्रत्यय
(क)	गत्वा	=	.....	+	..... ।
(ख)	पठितुम्	=	.....	+	..... ।
(ग)	ज्ञातुम्	=	.....	+	..... ।
(घ)	चलित्वा	=	.....	+	..... ।
(ङ)	करणीयं	=	.....	+	..... ।
(च)	खादितुम्	=	.....	+	..... ।
(छ)	पातुम्	=	.....	+	..... ।
(ज)	स्नात्वा	=	.....	+	..... ।

14. अद्योलिखितचतुः पदानां विपरीतार्थक पदानि योजयत- $4 \times 1/2 = 2$

- (क) पुरुतः = विरक्तिः

- (ख) स्वकीयम् = आगमनम्
 (ग) भीतिः = पृष्ठतः
 (घ) अनुरक्तिः = परकीयम्
 (ङ) गमनम् = साहसः
 (च) परकीयम् = स्वकीयम्

15. अद्योलिखितेषु उदाहरणानुसारं चतुः पदानां पद परिचयं ददत-

4×1=4

पदानि	लिङ्गम्	विभक्तिः
यथा - रात्रिम्	स्त्रीलिंगम्	द्वितीया

- (क) गृहे = ... ।
 (ख) सर्कन् सर्वान् = ... ।
 (ग) वेगैः = ... ।
 (घ) कोलाहलाः = ... ।
 (ङ) तले = ... ।
 (च) रज्ज्वा = ... ।
16. (क) चतु उपयुक्त कथनानां समक्षम् 'आम्' अनुपयुक्त कथनानां समक्ष 'न' इति लिखत -
 यथा - सिंहः करिणां कुलं हन्ति। आम् 4×1/2=2
- (क) कातरो युद्धे युद्ध्यते ।
 (ख) कस्तूरी मृगात् जायते ।
 (ग) मृगात् सिंहः पलायते ।
 (घ) कंसः जघान कृष्णम् ।
 (ङ) तक्रं शक्रस्य दुर्लभम् ।
 (च) जयन्तः कृष्णस्य पुत्रः ।

(ख) चतुः विशेषणैः सह विशेष्यानि उचितं मेलनं कुरुत-

4×1/2=2

विशेष्यपदानि	विशेषण पदानि
अयम्	संस्कृतिः
संस्कृतिविशिष्टायाम्	इतिहासे
महत्वाधायिनी	प्रदेशः
प्राचीने	समवायः
एकः	भारतभूमौ

(ग) चतुः पदानां हिन्दी भाषायाम् अर्थं लिखत-

4×1/2=2

पिशुनस्य, जरा, गिरिशिखरे, व्याधः स्नात्वा, जलवाहिनी ।

(घ) चतुः समानार्थकपदानि मेलयत-

4×1/2=2

सलिलम्	कुम्भः
गृहम्	शिशुम्
द्रुतम्	जलम्
घटः	शीघ्रम्
बालम्	भवनम्

(ङ) निम्नलिखितेषु लकार परिवर्तन कुरुत-

4×1/2=2

(क) बालकः पठति	(लृट् लकारे)
(ख) अहं हसानि	(लट् लकारे)
(ग) सीता खादति	(लङ् लकारे)
(घ) सः अवदत्	(लट् लकारे)
(ङ) मयूरः नृत्यति	(लोट् लकारे)
(च) राधा चलति	(लङ् लकारे)

17. अद्योलिखितेषु तद् भवपदेषु षडपदानां (तत्समपदानि संस्कृत पदानि)

लिखत -

6×1/2=3

- (क) कड़वा ..... ।
(ख) पूंछ ..... ।
(ग) लोभी ..... ।
(घ) मधुमक्खी ..... ।
(ङ) तिनका ..... ।
(च) आज ..... ।
(छ) वांस ..... ।
(ज) संगठन ..... ।

18. अद्योलिखितेषु चतुः पदेषु उपसर्ग चित्वा पृथक् कुरुत- 4×1/2=2

- (क) अपगमिष्यति = ... + ... ।
(ख) अवतारय = ... + ... ।
(ग) प्रहारः = ... + ... ।
(घ) पराजयः = ... + ... ।
(ङ) प्रज्वालय = ... + ... ।
(च) उपहारः = ... + ... ।

19. निर्देशानुसारं उत्तरत-

(क) 'अहम्' इति शब्दस्य कः अर्थः ? 5×1=5

(1) तुम (2) मैं (3) वह (4) तू

(ख) 'वदति' इत्यत्र कः लकारः ?

- (1) लोट् लकार (2) लट् लकार
(3) लङ् लकार (4) लृट् लकार

(ग) 'बालकेन' इत्यत्र क विभक्तिः ?

(1) प्रथमा (2) तृतीया (3) चतुर्थी (4) सप्तमी

(घ) संस्कृते कति वचनानि सन्ति ?

(1) पञ्च (2) त्रीणि (3) द्वौ (4) सप्त

(ङ) अष्टम् कक्षायाः चतुदर्शपाठस्य नाम किम्?

(1) जलवाहिनी

(2) आर्य भटः

(3) सप्तभगिन्यः

(4) धर्मे धमनं पापे पुण्यम्